

Wprowadzenie

Biura rachunkowe odgrywają istotną rolę w walce z procederem prania pieniędzy. Aby mogły robić to skutecznie, muszą znać i rozumieć przepisy ustawy z 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. 30 marca 2021 r. uchwalono kolejną zmianę tej ustawy (Dz.U. z 2021 r. poz. 815), która wprowadza istotne zmiany. Dotyczą one w szczególności:

- 1) rozszerzenia zakresu przedmiotowego ustawy o warunki wykonywania działalności gospodarczej przez niektóre instytucje obowiązane, w tym biura rachunkowe prowadzące klientom jedynie księgi podatkowe;
- 2) rozszerzenia katalogu instytucji obowiązanych, m.in. o osoby lub podmioty prowadzące handel dziełami sztuki, przedmiotami kolekcjonerskimi oraz antykami o wartości co najmniej 10 000 euro;
- 3) rozszerzenia zakresu rocznego sprawozdania przedstawianego przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej Prezesowi Rady Ministrów;
- 4) rozszerzenia zakresu krajowej oceny ryzyka;
- 5) rozszerzenia przypadków obowiązkowego stosowania środków bezpieczeństwa finansowego przez instytucje zobowiązane;
- 6) rozszerzenia przypadków obowiązkowego stosowania przez instytucje obowiązane wzmożonych środków bezpieczeństwa finansowego;
- 7) rozszerzenia ustawy o przepisy dotyczące nadzoru nad instytucjami obowiązanymi w zakresie stosunków tych instytucji z państwami trzecimi wysokiego ryzyka;
- 8) rozszerzenia ustawy o przepisy chroniące pracowników lub współpracowników instytucji obowiązanej anonimowo zgłaszających naruszenia przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;
- 9) uzupełnienia przepisów dotyczących prowadzenia Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych;
- 10) uzupełnienia przepisów dotyczących udostępniania innym podmiotom informacji posiadanych przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej;
- 11) uzupełnienia ustawy o przepisy dotyczące współpracy właściwych polskich organów z właściwymi organami innych państw członkowskich;

- 12) uzupełnienia ustawy o przepisy dotyczące działalności regulowanej na rzecz spółek lub trustów oraz działalności w zakresie walut wirtualnych;
- 13) rozszerzenia czynów, za które instytucjom obowiązany mogą być wymierzone kary administracyjne;
- 14) uzupełnienia słownika wyrażeń ustawowych oraz zmiany niektórych definicji (m.in. państwa członkowskiego, beneficjenta rzeczywistego oraz osób zajmujących eksponowane stanowiska polityczne).

Niniejsza publikacja stanowi kompleksowy poradnik dla biur rachunkowych wraz z wzorami dokumentów niezbędnych do wypełniania szeregu obowiązków i procedur prawnych nałożonych przez znowelizowaną w 2021 r. ustawę o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Ustawa zmieniająca ustawę o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy weszła w życie 15 maja 2021 r., ale duża część przepisów obowiązuje od 31 lipca 2021 r. i 31 października 2021 r. (wszystkie zmiany zostały wyróżnione w ujednoliconej ustawie załączonej do niniejszego opracowania).

1. Instytucje obowiązane do stosowania zasad przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz organy informacji finansowej egzekwujące stosowanie tych obowiązków

1.1. Biuro rachunkowe jako instytucja obowiązana

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (dalej u.p.p.p. lub ustawa) zawiera zamknięty katalog podmiotów zobowiązanych do wypełniania obowiązków przewidzianych ustawą, tj. instytucje obowiązane. Wśród nich są podmioty prowadzące działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Poszerzenie katalogu instytucji obowiązanych. Obecnie katalog instytucji obowiązanych został rozbudowany względem poprzedniego brzmienia ustawy. Dodanych zostało kilka kategorii podmiotów zobowiązanych do stosowania tej ustawy. Obecnie jednostkami zobowiązanymi są również:

- przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, których podstawową działalnością gospodarczą jest świadczenie usług polegających na sporządzaniu deklaracji, prowadzeniu ksiąg podatkowych, udzielaniu porad, opinii lub wyjaśnień z zakresu przepisów prawa podatkowego lub celnego, niebędącymi innymi instytucjami obowiązanyymi (art. 2 ust. 1 pkt 15 lit. a u.p.p.p.). Wprowadzenie tej kategorii przedsiębiorców jest wynikiem wdrożenia do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z 30 maja 2018 r., zmieniającej dyrektywę (UE) 2015/849. Przepis dyrektywy 2015/849 we wcześniejszym brzmieniu dotyczył wyłącznie biegłych rewidentów, zewnętrznych księgowych i doradców podatkowych. Obecnie rozszerzono stosowanie jej przepisów m.in.:

do osób fizycznych lub prawnych podczas wykonywania ich działalności zawodowej biegłych rewidentów, zewnętrznych księgowych i doradców podatkowych oraz jakiegokolwiek innej osoby, która zobowiązuje się udzielić, bezpośrednio lub za pośrednictwem innych osób, z którymi ta inna osoba jest powiązana, pomocy materialnej, wsparcia lub porad w sprawach podatkowych w ramach podstawowej działalności gospodarczej lub zawodowej (art. 2 ust. 1 pkt 3 lit. a zmieniony przez art. 1 pkt 1 lit. a dyrektywy nr 2018/843).

Tym samym, nowo wprowadzony przepis art. 2 ust. 1 pkt 15 lit. a u.p.p.p. stanowi właśnie prawidłową implementację wspomnianego przepisu dyrektywy 2015/849 do krajowego porządku prawnego. Uznano bowiem, iż nie można ograniczać się do zakwalifikowania jako instytucji obowiązanych jedynie doradców podatkowych. Konieczne za to stało się uwzględnienie wszelkich innych osób wykonujących czynności mieszczące się w granicach czynności doradztwa podatkowego, dla których wykonywania nie jest wymagany wpis na listę doradców podatkowych. Jak

zauważył ustawodawca w projekcie nowelizacji u.p.p.p., art. 138d Ordynacji podatkowej dopuszcza możliwość złożenia przez stronę postępowania podatkowego pełnomocnictwa ogólnego upoważniającego do działania we wszystkich sprawach podatkowych oraz w innych sprawach należących do właściwości organów podatkowych. Przedsiębiorca, ustanowiony pełnomocnikiem ogólnym na podstawie art. 138d Ordynacji podatkowej, zobowiązuje się tym samym do udzielania w jakiegokolwiek formie wsparcia w sprawach podatkowych. Co zaś za tym idzie, musi zostać uznany za instytucję obowiązaną w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 15 lit. a u.p.p.p.

- przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, którzy prowadzą działalność w odniesieniu do dzieł sztuki, przedmiotów kolekcjonerskich i antyków w rozumieniu art. 120 ust. 1 pkt 1–3 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług.

Status instytucji obowiązanej ma przedsiębiorca, który dokonuje obrotu lub pośrednictwa w obrocie takimi przedmiotami, w tym także, gdy działalność taka prowadzona jest w galeriach sztuki lub domach aukcyjnych lub z wykorzystaniem wolnego portu, rozumianego jako strefa lub pomieszczenie, na obszarze, których towary są traktowane jako nieznajdujące się na obszarze celnym państw członkowskich lub państw trzecich, w tym z wykorzystaniem wolnego obszaru celnego (art. 2 ust. 2 pkt 24 lit. a u.p.p.p.).

Wśród podmiotów obowiązanych ustawa nakazuje tak samo traktować przedsiębiorcę, który przechowuje opisywane przedmioty, gdy działalność taka jest prowadzona z wykorzystaniem wolnego portu.

Warunkiem uzyskania statusu podmiotu obowiązanego jest zakres transakcji o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro, bez względu na to, czy transakcja jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane (art. 2 ust. 2 pkt 24 lit. a u.p.p.p.).

Nie uległa zmianie (wyłącznie poza zmianą o charakterze technicznym w art. 2 ust. 1 pkt 18 u.p.p.p., dotyczącą pośredników w obrocie nieruchomościami) pozostała zawartość katalogu instytucji obowiązanych. W związku z tym taki status w dalszym ciągu posiada m.in. podmiot, prowadzący działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (art. 2 ust. 1 pkt 17 u.p.p.p.), czyli po prostu biuro rachunkowe. Nic się nie zmieniło także w przypadku doradców podatkowych, którzy zostali zakwalifikowani jako instytucja obowiązana na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 14 u.p.p.p. (wraz z adwokatami, radcami prawnymi i prawnikami zagranicznymi) w zakresie świadczonych określonych czynności doradztwa podatkowego oraz na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 15 u.p.p.p., w zakresie innych czynności niż wymienione w pkt 14 (wraz z biegłymi rewidentami).

Działania organizacyjne w biurze rachunkowym jako instytucji obowiązanej.

Ustawa przewiduje regulacje dotyczące uwarunkowań organizacyjnych instytucji obowiązanych. Zgodnie z tym biura rachunkowe muszą przede wszystkim wyznaczyć kadrę kierowniczą wyższego szczebla, która będzie odpowiedzialna za wykonywanie obowiązków określonych w ustawie (art. 6 u.p.p.p.). Wyjaśnienia wymaga pojęcie „kadra kierownicza wyższego szczebla”. Zgodnie z definicją sformułowaną w słowniczku